

МАСІНА

Людмила Олександрівна
lydmilamasina@gmail.com

УДК 351.81:338.24

СИСТЕМА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В СТРАТЕГІЧНОМУ КОНТРОЛІНГУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

SYSTEM OF FINANCIAL AND ECONOMIC MONITORING IN THE STRATEGIC CONTROL OF STATE REGULATION

старший викладач, Одеський
національний університет
імені І.І. Мечникова

MASINA Liudmyla Oleksandrivna – Senior Lecturer, Odesa National University after I.I. Mechnikov

У статті досліджено теоретико-методичні основи формування системи фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання. Визначені елементи системи фінансово-економічного моніторингу та суб'єкти призначення та проведення моніторингу. Запропоновані основні принципи фінансово-економічного моніторингу. Обґрунтовано використання системного підходу до розробки інструментів фінансово-економічного моніторингу, який уможливує процес виконання своїх обов'язків та завдань суб'єктами по відношенню до об'єктів моніторингу. Запропоновано до складу методичних інструментів відносити адміністративні, організаційно-правові та економічні методи, застосування яких дає можливість виконувати основні завдання, враховуючи при цьому специфічні властивості сегментів системи фінансово-економічного моніторингу. Розроблена система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання. Обґрунтовано, що застосування фінансово-економічного моніторингу в системі стратегічного контролінгу потребує дослідження окремих етапів, які супроводжуються формуванням відповідних завдань, здійсненням дій посадових осіб та отриманням результатів на кожній стадії, враховуючи фактори впливу на процеси у макроекономічному середовищі.

* * *

В статье исследованы теоретико-методические основы формирования системы финансово-экономического мониторинга в стратегическом контроллинге государственного регулирования. Определены элементы системы финансово-экономического мониторинга и субъекты назначения и проведения мониторинга. Предложены основные принципы финансово-экономического мониторинга. Обосновано использование системного подхода в разработке инструментов финансово-экономического мониторинга. Предложено в состав методических инструментов относить административные, организационно-правовые и экономические методы, применение которых дает возможность выполнять основные задачи, учитывая при этом специфические свойства сегментов системы финансово-экономического мониторинга. Разработана система финансово-экономического мониторинга в стратегическом контроллинге государственного регулирования. Обосновано, что применение финансово-экономического мониторинга в системе стратегического контроллинга требует исследования отдельных этапов, которые сопровождаются формированием соответствующих задач, осуществлением действий должностных лиц и получением результатов на каждой стадии, учитывая факторы влияния на процессы в макроекономической среде.

* * *

The article deals with the theoretical and methodological foundations of the formation of a system of financial and economic monitoring in the strategic control of state regulation. The elements of the system of financial and economic monitoring and the subjects of appointment and monitoring are determined. The main principles of financial and economic monitoring are proposed. The use of a systematic approach to the development of financial and economic monitoring tools is grounded, which enables the process of fulfilling their duties and tasks by subjects in relation to monitoring objects. It is proposed to include administrative, organizational, legal and economic methods in the methodological tools, application of which makes it possible to fulfill the main tasks, taking into account the specific features of the segments of the system of financial and economic monitoring. A system of financial and economic monitoring in the system of strategic control of state regulation has been developed. It was substantiated that the use of financial and economic monitoring in the system of strategic control requires the study of certain stages, which are accompanied by the formation of the corresponding tasks, the implementation of actions of officials and the receipt of results at each stage, taking into account the factors of influence on processes in the macroeconomic environment.

Construction of the financial and economic monitoring as multipurpose information system confirms the importance of each segment that provides the observation, analysis, monitoring, planning social and economic processes for effective management decisions on appropriate levels of regulation.

The credibility and efficiency of the resulting financial and economic monitoring of information is a key to maintaining a legal framework for state regulation of the macroeconomic environment and an important element of the quality of current and strategic control.

Ключові слова: моніторинг, стратегічний контролінг, національна економіка, державне регулювання, обліково-аналітична система.

Ключевые слова: мониторинг, стратегический контроллинг, национальная экономика, государственное регулирование, учетно-аналитическая система

Keywords: monitoring, strategic controlling, national economy, state regulation, accounting and analytical system

ВСТУП

У процесі розвитку та зміни сучасної системи державного регулювання національної економіки важливим елементом стратегічного контролінгу виступає моніторинг, який містить комплекс методів, спрямованих на спостереження та оцінку окремих процесів та дій.

Слід підкреслити, що термін «моніторинг» в перекладі з англійської мови «monitoring» означає саме контроль та підкреслює статус особи, яка здійснює оцінку та попереджальні дії щодо стану процесів та явищ.

Існування окремих підходів до визначення сутності даної категорії базується перш за все на розумінні ступеня необхідності та значущості моніторингу, враховуючи сучасні тенденції та пріоритети розвитку стратегічного контролінгу.

Теоретичні та практичні аспекти процесу формування та функціонування моніторингу та контролінгу у державному регулюванні як національної економіки в цілому, так й окремих її складових представлені у роботах вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: О. Побережець, Г. Григор'єва, Є. Масленнікова, В. Мельника, М. Барни, Ю. Сафонова, Д. Хана, В. Бакуменка, І. Булеєва, Є. Майєра, Р. Майєрсона, Р. Рудницької, О. Сидорчука, О. Стельмаха та інших.

МЕТА РОБОТИ полягає у формуванні системи фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з моніторингу та контролінгу, а також нормативно-правові документи, які регулюють систему контролінгу у процесі державного регулювання національної економіки.

При написанні роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Процес формування системи фінансово-економічного моніторингу базується на групуванні як загальних критеріїв побудови системи, так й виділені окремих сегментів, які доповнюють сукупність для забезпечення ефективності її функціонування в межах стратегічного контролінгу удержавному регулюванні національної економіки.

Система фінансово-економічного моніторингу являє собою релевантну модель, яка, враховуючи векторіальну спрямованість економічних, соціальних та фінансових процесів у державі, формує інформаційно-

аналітичний сегмент державного регулювання національної та регіональної економіки. У свою чергу, за допомогою моделей діагностики та прогнозування на мезо- та макрорівнях можливо здійснювати суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток, що є основним пріоритетом державної політики України, враховуючи процеси євроінтеграції.

Основною метою системи фінансово-економічного моніторингу є перманентне підвищення ефективності відповідних процесів, у тому числі, економічних, фінансових, соціальних тощо, а також оцінка та корегування методів державного регулювання національною економікою, враховуючи сучасні тенденції та інформаційні технології.

Система фінансово-економічного моніторингу складається із наступних елементів, які, здійснюючи спрямовану взаємодію, забезпечують досягнення поставленої мети:

- суб'єкти та об'єкти фінансово-економічного моніторингу;
- функції та принципи фінансово-економічного моніторингу;
- інструменти реалізації фінансово-економічного моніторингу;
- якісні та кількісні показники: індикатори та рейтинги;
- індикатори результативності фінансово-економічного моніторингу;
- фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;
- система прогнозних показників.

Функціонування системи фінансово-економічного моніторингу напряму залежить від кожного сегменту, який, з одного боку, виконує самостійні функції, а з іншого, спрямований на досягнення стратегічної мети.

Система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання представлена на рис. 1.

Сегментування системи фінансового моніторингу на кілька блоків дає можливість зосередитись на кожному елементі, враховуючи якісні та кількісні параметри.

Важливими елементами системи фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу виступають суб'єкти призначення та проведення моніторингу, до складу яких включають:

- Державну службу фінансового моніторингу України;
- Національну комісію з регулювання фінансових послуг;
- Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку;
- Національний банк України;
- Міністерство юстиції України;

- Департамент фінансової політики та Інформаційно-аналітичний департамент Міністерства фінансів України;
- Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі України;
- Департамент взаємодії з органами державної влади Міністерства юстиції України.

До основних завдань Державної служби фінансового моніторингу можна віднести цілеспрямоване сприяння процесам реалізації державної політики України у питаннях протидії легалізації та відмиванню незаконно отриманих доходів; обліково-аналітичне забезпечення відповідної системної інформаційної бази, використовуючи сучасні технології збору, обробки та оцінки необхідних даних.

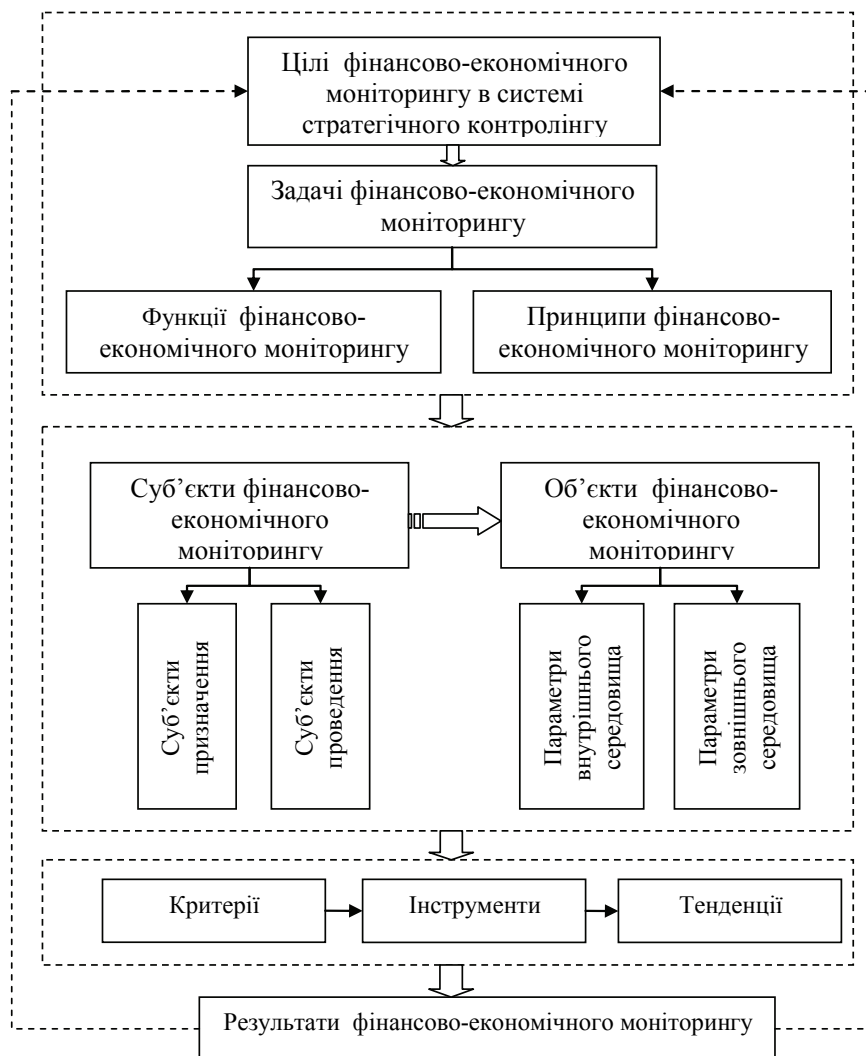

Рис. 1. Система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання

Важливим напрямком діяльності Державної служби фінансового моніторингу України є організація співробітництва стосовно процедури надання інформації іншим суб'єктам державного фінансового моніторингу України, а саме: з Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, відповідними секторами та департаментами міністерств.

Для забезпечення підвищення ефективності роботи суб'єктів фінансово-економічного моніторингу необхідно значну увагу приділяти міжнародному співробітництву з відповідними організаціями, не обмежуючись тільки обміном досвідом, розробками, методичними та практичними підходами, а але й здійснюючи спільні проекти та операції для мінімізації зловживань у економічній та фінансовій сферах, у тому числі у сфері фінансуванню тероризму для підвищення

національної та міжнародної безпеки. Серед міжнародних організацій, які спеціалізуються на даних питаннях, є Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Рада Європи та Європейська Комісія, Спеціальний комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL), група розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF) та інші.

Розвиток міжнародного співробітництва у сфері фінансово-економічного моніторингу між Україною та державними органами Республіки Польща, а саме, з Генеральним інспектором фінансової інформації (Generalny Inspektor Informacji Finansowej – GIIF), Франції, в особі підрозділу Обробки інформації та дії проти незаконних фінансових мереж (Traitement du Renseignement et Action contre les Circuits FINANCIERS clandestins – TRACFIN), США через Мережу боротьби з

фінансовими злочинами Бюро Міністерства фінансів США, з Підрозділом фінансової розвідки Республіки Австрія, Королівства Данії та Королівства Нідерландів та іншими установами суттєво підвищить результативність та змінить стан міжнародної фінансової та

соціально-економічної безпеки.

Суб'єкти фінансово-економічного моніторингу функціонують межах загальних та спеціальних принципів. Основні принципи фінансово-економічного моніторингу представлені на рис. 2.

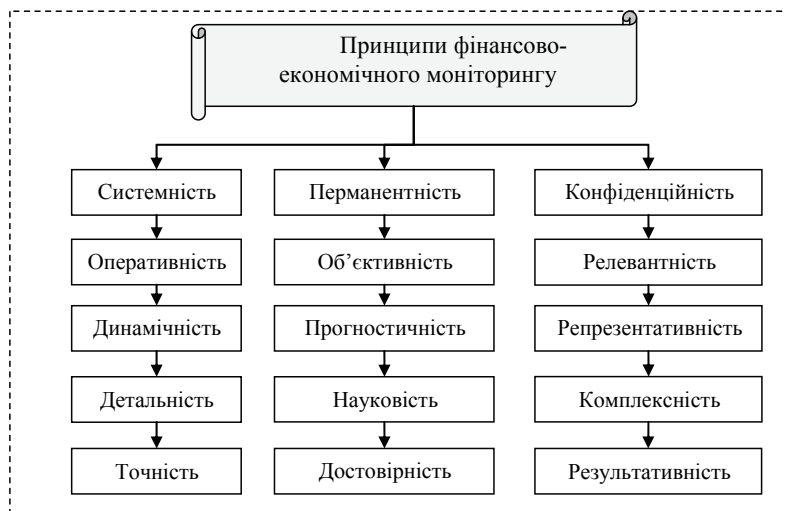

Рис. 2. Основні принципи фінансово-економічного моніторингу

Наступним елементом системи фінансово-економічного моніторингу є об'єкти, які характеризуються параметрами зовнішнього та внутрішнього середовища, та представлені у вигляді фінансово-економічних процесів національної економіки, які розглядаються в динаміки та статичі.

Крім того, до об'єктів фінансово-економічного моніторингу відносяться програми соціально-економічного розвитку держави, доходи та витрати бюджетів всіх рівнів, стан макроекономічних показників, рівень внутрішнього та зовнішнього державного боргу та інші складові та індикатори.

У процесі фінансово-економічного моніторингу відповідні суб'єкти проведення та призначення застосовують відповідне інформаційно-методичне забезпечення, яке повинно відповідати критеріям сучасності, технологічності, ефективності, науковості, цілеспрямованості та системності.

На нашу думку, слід підкреслити, що формування дієвого інструментарію фінансово-економічного моніторингу є важливим фактором, який визначає ступінь досягнення поставлених цілей та результативність дій відповідних суб'єктів державного моніторингу.

Використання системного підходу до розробки інструментів фінансово-економічного моніторингу уможливує процес виконання своїх обов'язків та завдань суб'єктами по відношенню до об'єктів моніторингу. Серед якісно-дієвих виділяють аналітичні інструменти у вигляді SWOT-аналізу, матриці «Мак-Кінсі», збалансованої системи показників (BSC) та інші.

У свою чергу, до складу методичних інструментів відносяться адміністративні, організаційно-правові та економічні методи, застосування яких дає можливість виконувати основні завдання, враховуючи при цьому специфічні властивості сегментів системи фінансово-економічного моніторингу.

Використання економіко-статистичних моделей як елементу інструментарію дає можливість виконувати

прогностичну функцію фінансово-економічного моніторингу, враховуючи узагальнюючі індикатори розвитку макроекономічного середовища.

Застосування загальних економічних та адміністративних методів в системі моніторингу пов'язано із функціями управління, які супроводжують процес державного регулювання національної економіки.

Адміністративні методи ґрунтуються на обов'язковому виконанні тих чи інших правил або розпоряджень. За допомогою адміністративних методів місцеві органи управління регулюють процеси приватизації, вирішують питання залучення позичкового капіталу, використання регіональних природних ресурсів, а також питання, пов'язані з соціальними процесами [1].

Необхідно зауважити, що вибір та застосування системи показників під час проведення фінансово-економічного моніторингу суттєво впливає на ефективність отриманих результатів у вигляді інформаційно-аналітичного забезпечення, яке є основою для прийняття ефективних рішень у процесі здійснення стратегічного контролінгу.

Виокремленні у відповідну сукупність індикатори економічних, фінансових, соціальних та інших процесів базуються на нормативно-правових аспектах, а також характеризуються якісними та кількісними параметрами, що уможливує здійснювати системну та об'єктивну оцінку та впливати на окремі дії та явища оперативно та перманентно.

Система буде функціонувати стабільно та ефективно, якщо налагоджений зворотний зв'язок, по-перше, між суб'єктами та об'єктами, по-друге, між відповідними суб'єктами фінансово-економічного моніторингу.

Отримані результати фінансово-економічного моніторингу, які представлені, перш за все, у вигляді оціночних та прогностичних даних, повинні співпадати із поставленою метою та розробленими завданнями.

Застосування фінансово-економічного моніторингу

у системі стратегічного контролінгу потребує дослідження окремих етапів, які супроводжуються формуванням відповідних завдань, здійсненням дій посадових осіб та отриманням результатів на кожній стадії, враховуючи фактори впливу на процеси у макроекономічному середовищі.

Крім того, застосування та впровадження системи фінансово-економічного моніторингу можливо здійснювати з використанням загальнонаукових методів, а саме: спочатку розроблену модель системи випробовують на незначному обсязі робіт, для отримання стійкого результату, а потім реалізують на суб'єктах мезо- та макrorівня, що дає можливість виявити слабкі місця у функціонуванні системи, максимально усунути негативні фактори та впроваджувати в процес державного регулювання з найбільшою вірогідністю отримання достовірних та обґрунтованих даних.

За допомогою такої процедури можливо забезпечити не тільки ефективність системи фінансово-еко-

номічного моніторингу, але й зробити її корисною для цілей стратегічного контролінгу в межах державного регулювання національною економікою.

Для підвищення ефективності фінансово-економічного моніторингу необхідним кроком є детальне дослідження кожного етапу, який обмежується терміном виконання, з визначенням пріоритетних, базових аспектів, які відповідають реалізацію завдань та якість результатів.

Етапи реалізації фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу, які представлені на рис. 3, складаються з окремих підготовчих, аналітичних та оціночних дій, які базуються на методичних підходах та враховують чинну нормативно-правову базу, що забезпечує збалансованість інтересів серед суб'єктів мікро-, мезо- та макроекономічного середовища, враховуючи векторіальну спрямованість державної політики.

Рис. 3. Етапи фінансово-економічного моніторингу в системі стратегічного контролінгу

Слід зауважити, процес реалізації фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу включає п'ять стадій, при цьому кожна наступна стадія здійснюється за результатами попередньої, і крім того, і якісно та кількісно залежить від її строкості, динамічності та ефективності.

Перша стадія або етап планування фінансово-економічного моніторингу включає підготовчі дії, які

пов'язані з вибором об'єктів моніторингу, формуванням умов реалізації процесу моніторингу, постановкою головних цілей та розробкою завдань.

На другому етапі проводяться організаційні заходи, а саме: формування робочої групи моніторингу, розробка зручного та динамічного плану-графіку роботи, зовнішнє дослідження об'єктів та виявлення слабких місць, вибір методів моніторингу відповідно до спе-

цифіки обраних об'єктів та забезпечення відповідним інструментарієм.

Проведення саме дослідницької частини у вигляді аналізу параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища об'єктів, у тому числі, діагностика фінансово-економічних, соціальних процесів та інших процесів у національній економіці, пов'язано із третім етапом фінансово-економічного моніторингу. Використання загальних та спеціальних методів та прийомів дослідження дає можливість не тільки зібрати необхідну інформацію про стан об'єктів моніторингу, але й надати правову оцінку діям посадових осіб.

На четвертому етапі здійснюється прогнозування стану та розвитку фінансово-економічних та соціальних процесів з урахуванням як існуючої системи державного регулювання національної економіки, так й з урахуванням інституційних змін. Крім того, для даного етапу характерним є процес формування мезо- та макромоделей системи стратегічного контролінгу на основі зробленого прогнозу, які повинні пройти апробацію та перевірку з точки зору їх ефективності. Оцінка результатів фінансово-економічного моніторингу проводиться на останньому етапі, що, в першу чергу, пов'язано із застосуванням інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, а також сегментного та системного порівняння результатів з цілями та завданнями.

ВИСНОВКИ

Таким чином, побудова фінансово-економічного моніторингу як багатоцільової інформаційної системи підтверджує значимість кожного сегменту, який забезпечує здійснення спостереження, аналізу, контролю,

планування соціально-економічних процесів для прийняття ефективних управлінських рішень на відповідних рівнях державного регулювання.

Достовірність та оперативність отриманої у результаті проведення фінансово-економічного моніторингу інформації є запорукою підтримання правового поля для державного регулювання макроекономічного середовища та важливим елементом якості поточного та стратегічного контролінгу.

Список використаних джерел

1. Григор'єв Г.С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації. Херсон: Олді-плюс, 2017. 380 с.

2. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства. Херсон: Видавництво "Грін Д.С.", 2016. 500 с.

3. Масленніков Є.І. Концептуальна модель контролінгу в системі управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 11/1. С. 42-45.

References

1. Hryhoriev H.S. Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization. Kherson: Oldi Plus, 2017. 380 p. (in Ukrainian)

2. Poberezhets O.V. Theoretical-methodological and practical principles of the research of the system of management of the results of activity of an industrial enterprise. Kherson: Publishing house "Hrin D.S.", 2016. 500 p. (in Ukrainian)

3. Maslennikov Ye.I. Conceptual model of controlling in the system of management of financial stability of an industrial enterprise. Economics. Finances. Law. 2014. № 11/1. pp. 42-45. (in Ukrainian)